

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษา
ในจังหวัดสงขลา

**The Factors Affecting Emotional Quotient of Students in Higher Education
Institutions in Songkhla Province**

ประกาศ ปานเจียง

Prapas Panjiang

อาจารย์ คณะศิลปศาสตร์และศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

Abstract

The objectives of the research is to investigate and compare the level of EQ of Students in Higher Education Institutions in Songkhla Province, to investigate the Factors Affecting Emotional Quotient of Students in Higher Education Institutions in Songkhla Province.

Sample groups are 380 students that consisted of students of Hatyai University, Prince of Songkla University, Taksin University, Songkhla Rajabhat University and Rajamangala University of Technology Srivijaya. The instrument used to collect the desired data was questionnaires and analyzing with program SPSS for statistic value as frequency, percentage, mean and standard deviation. Comparison of difference in Emotional Quotient level was analyzed according to personnel factors, using t-test, F-test. The stipulated the level of significance at the reliability level of .05

The results of this research were found that the EQ of students was at the high level. According to the students who are difference in gender, year level, Grade Point Average (GPA) were difference in the level of the EQ. In the other hand, the students who are difference in parents's occupation, parents's income and monthly expenses were not difference in the level of the EQ. Besides, the factors that affecting to the level of EQ are familial environments and student's activities participation, Also the factors do not affecting was status of study.

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ เพื่อศึกษาระดับความฉลาดทางอารมณ์ของนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษา จังหวัดสงขลา เพื่อเปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์ของนักศึกษาที่มีปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกัน กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษา จังหวัดสงขลา 5 สถาบัน ได้แก่ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ มหาวิทยาลัยทักษิณ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา และ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีวิชัย จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 380 คน

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ สถิติแบบพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเปรียบเทียบ ระดับความฉลาดทางอารมณ์ของนักศึกษากลุ่มตัวอย่าง และการทดสอบสมมติฐานหาความแตกต่างระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับระดับความฉลาดทางอารมณ์ทั้ง 9 ด้าน โดยสถิติ t-test และ F-test โดยตั้งระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

ผลการศึกษาพบว่านักศึกษากลุ่มตัวอย่าง มีความฉลาดทางอารมณ์ ใน 9 ด้าน อยู่ในระดับสูง นักศึกษาที่มีเพศระดับชั้นปี และระดับเกรดเฉลี่ยต่างกัน มีระดับความฉลาดทางอารมณ์ต่างกัน ส่วนนักศึกษามีอาชีพผู้ปกครอง รายได้รวมต่อเดือนของผู้ปกครอง และรายจ่ายต่อเดือนต่างกันมีระดับความฉลาดทางอารมณ์ไม่แตกต่างกัน สภาพการเลี้ยงดูของครอบครัวและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของนักศึกษาของนักศึกษาส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ ส่วนสภาพการเรียนไม่เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักศึกษา

คำสำคัญ : ความฉลาดทางอารมณ์ นักศึกษาสถาบันอุดมศึกษา

บทนำ

ระบบการศึกษาในปัจจุบันให้ความสำคัญกับการพัฒนาเยาวชนที่จะเติบโตเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่า โดยเฉพาะด้านความฉลาดทางอารมณ์ เห็นได้จากการศึกษาของ Lueher (1997) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียนในประเทศสหรัฐอเมริกาพบว่า นักเรียนต้องการการสอนที่มุ่งพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ ซึ่งเป็นทักษะพื้นฐานของมนุษย์ ทั้งนี้เชื่อกันว่าความสำเร็จของการดำเนินชีวิตหรือการทำงานให้ประสบความสำเร็จ ต้องประกอบด้วยความเป็นเลิศทางสติปัญญา (Intelligence Quotient) ความเชี่ยวชาญ (Expertise) และความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Quotient) (Goleman, 1998)

ความฉลาดทางอารมณ์จึงมีความสำคัญกับบุคคลอย่างมาก และเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยบุคคลในการปรับตัวในการดำเนินชีวิตได้ เพราะบุคคลที่มีอารมณ์มั่นคงอยู่เสมอ เป็นคนที่สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมการทำงานต่าง ๆ ด้วยความกระตือรือร้น มีชีวิตชีวา มากกว่าบุคคลที่อารมณ์เสีย หงุดหงิด หรือไม่มีความมั่นคงทางอารมณ์ เช่น โกรธจัดจนถึงระดับจับอารมณ์ไม่ได้ ดีใจมากเกินไปจนขาดสติยังคิด หรือมักทำอะไรผิดพลาด บุคคลเหล่านี้จะปรับตัวเข้ากับสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวได้ยาก ดังที่อารี ดันท์เจอร์ริตัน (2540) ได้กล่าวถึงบุคคลที่จะดำรงอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขนั้นต้องเป็นคนที่มีความสุขทั้งทางกาย และสุขภาพจิต การที่บุคคลจะมีสุขภาพจิตที่ดีก็ควรเป็นบุคคลที่มีอารมณ์ดี เมื่อประสบปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ก็สามารถใช้กลไกในการปรับตัวได้อย่างเหมาะสม เป็นที่ยอมรับของบุคคลอื่นและสังคม และสามารถรักษาสัมพันธภาพที่ดีต่อบุคคลอื่นได้

นักศึกษามหาวิทยาลัยนอกจากต้องเป็นบุคคลที่มีภูมิรู้ในสาขาวิชาที่ตนศึกษาแล้ว ยังต้องมีความมั่นคงในอารมณ์ รู้จักตนเอง เข้าใจผู้อื่น มีความอดทนอดกลั้นต่อสภาพการณ์ต่าง ๆ สามารถเผชิญกับความเครียดได้อย่างเหมาะสม มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นอยู่เสมอ และต้องมีมนุษยสัมพันธ์ดี สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของการศึกษาปัจจุบันที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนในลักษณะองค์รวม คือ สมดุลทั้งทางด้านจิตใจ ร่างกาย ปัญญา และสังคม ในทุกระดับการจัดการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนมีความสามารถในการพัฒนาตนเองตามเป้าหมาย และมีความสุขในการดำเนินชีวิต

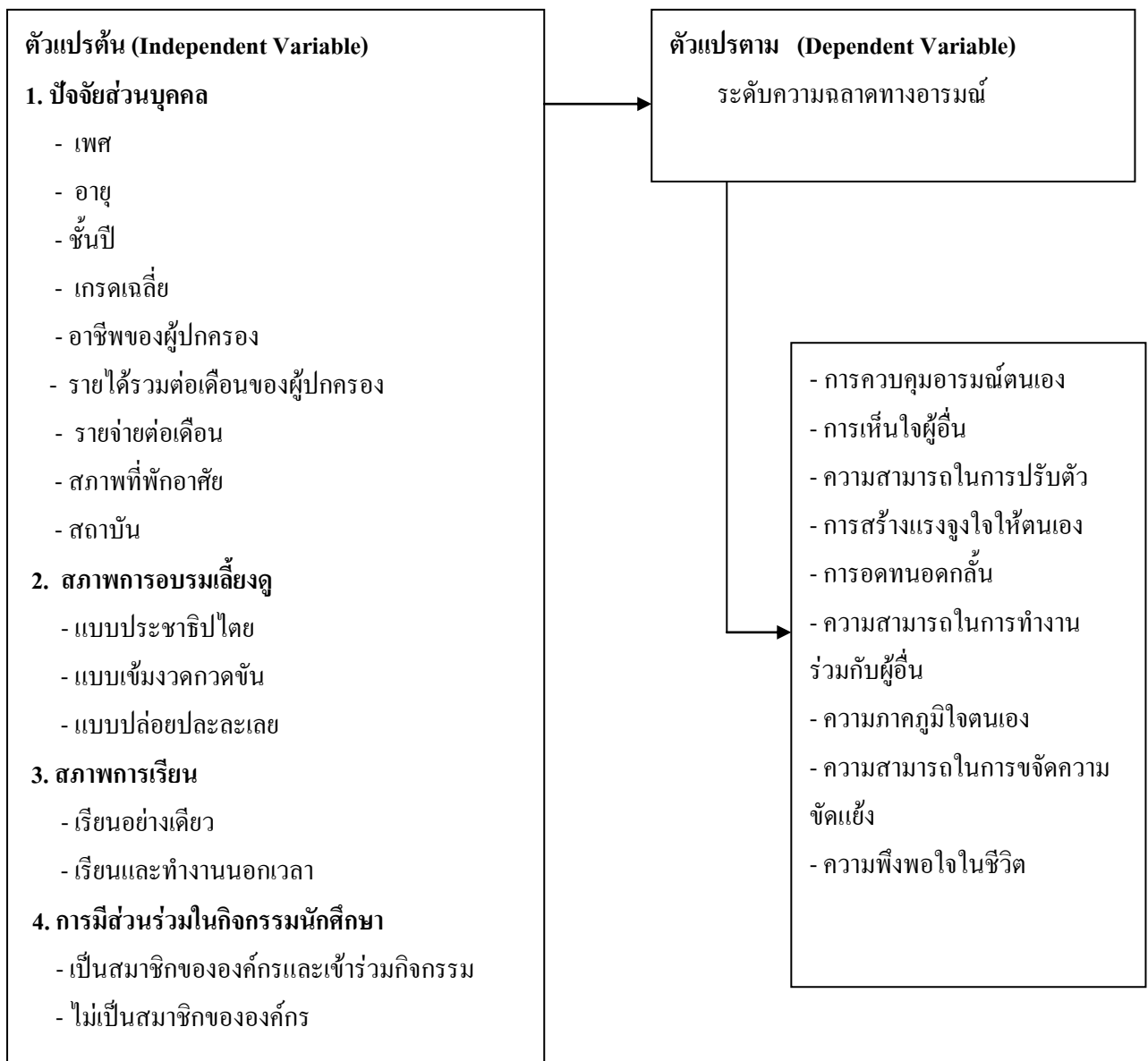
ด้วยเหตุนี้การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา เพื่อศึกษาว่า มีปัจจัยใดบ้างเป็นปัจจัยหลักและปัจจัยรอง จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการนำผลที่ได้รับจากการวิจัยมาเป็น

แนวทางแก้มหาวิทยาลัย และผู้ที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ในการจะนำผลการวิจัยไปประกอบการพิจารณากำหนดนโยบาย การวางแผนจัดบรรยากาศทางวิชาการ การจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรม รวมทั้งการจัดบริการต่าง ๆ ให้แก่นักศึกษา เพื่อพัฒนานักศึกษาให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่าของสังคม และสำเร็จการศึกษาเป็นบัณฑิตที่มีคุณภาพและเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความฉลาดทางอารมณ์ของนักศึกษาศาสนาบัณฑิตศึกษา จังหวัดสงขลา
2. เพื่อเปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์ของนักศึกษาที่มีปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกัน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์

ความฉลาดทางอารมณ์หมายถึง ความสามารถของบุคคลที่จะตระหนักถึงการเข้าใจ ความคิด อารมณ์ ความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น สามารถควบคุมและใช้ประโยชน์จากอารมณ์ของตนเองได้ จูงใจตนเองในด้านต่าง ๆ เพื่อให้มีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น ตลอดจนดำเนินชีวิตร่วมกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์และมีความสุข

องค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์

ทศพร ประเสริฐสุข (2543) (อ้างถึงใน เจษฎา บุญมาโฮม : 2544) เสนอแนวคิดความฉลาดทางอารมณ์ โดยยึดตามแนวคิดของ Salovey และ Goleman สรุปได้ 5 ประการดังนี้

1. การตระหนักรู้ตนเอง เป็นความสามารถที่จะรับรู้และเข้าใจความรู้สึก ความคิด และอารมณ์ของตนเองได้ตามความเป็นจริง สามารถประเมินตนเองได้อย่างชัดเจนตรงไปตรงมา มีความเชื่อมั่น รู้จักจุดเด่น จุดด้อยของตนเอง เป็นคนซื่อตรง พุดแล้วรักษาคำพูด มีจรรยาบรรณ เข้าใจตนเอง

2. การจัดการกับอารมณ์ตนเอง หรือบางที่อาจเรียกว่าการกำหนดตนเอง เป็นความสามารถที่จะจัดการกับอารมณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม ประกอบด้วยความสามารถในการควบคุมตนเอง มีความสามารถในการปรับตัว และมีความสามารถในการสร้างแนวคิดใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต

3. การจูงใจตนเอง เป็นความสามารถที่จะจูงใจตนเองที่เรียกว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ มองโลกในแง่ดี สามารถนำอารมณ์และความรู้สึกของตนเองมาสร้างพลังในการกระทำสิ่งต่าง ๆ และเป็นพลังในการให้กำลังใจตนเองในการคิดและการกระทำอย่างสร้างสรรค์

4. การรู้จักสังเกตความรู้สึกของผู้อื่น หมายถึง ความสามารถที่จะเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น มีความเห็นอกเห็นใจ เอาใจเขามาใส่ใจเรา มีจิตใจให้บริการ สามารถแสดงออกทางอารมณ์ได้อย่างเหมาะสม

5. การดำเนินการด้านความสัมพันธ์กับผู้อื่น ซึ่งเป็นลักษณะที่เป็นทักษะทางสังคม เป็นความสามารถที่จะรู้เท่าทันอารมณ์ของผู้อื่น เป็นทักษะทางสังคมที่จะมีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น อันจะส่งผลให้เกิดความเป็นผู้นำ ความสามารถลักษณะนี้จะประกอบไปด้วยการสื่อความที่ดี และการบริหารความขัดแย้ง เป็นต้น

Bar-on (2000) (อ้างถึงใน ทศพร, ประเสริฐสุข : 2543 และ ประชัน จันทร์สุข : 2544) ได้เสนอแนวคิด องค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ 5 ประการ ดังนี้

1. ทักษะภายในตัวบุคคล (Intrapersonal Skills) ประกอบด้วย ความสามารถในการเข้าใจภาวะอารมณ์ของตนเอง ความกล้าที่จะแสดงออกทางความคิดเห็น และความรู้สึกของตนเอง และตระหนักรู้ในงาน

2. ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ (Interpersonal Skills) ประกอบด้วย ความสามารถในการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น มีน้ำใจ เอื้ออาทร ห่วงใยผู้อื่น และตระหนักรู้เท่าทันในความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่น

3. ความสามารถในการปรับตัว (Adaptability) ประกอบด้วย ความสามารถในการตรวจสอบความรู้สึกของตนเอง เข้าใจสถานการณ์ต่าง ๆ และสามารถตีความได้ถูกต้องตรงตามความเป็นจริงมีความยืดหยุ่นในความคิด และความรู้สึกของตนเองเป็นอย่างดี และมีความสามารถในการแก้ไขปัญหาและสถานการณ์เฉพาะหน้าได้เป็นอย่างดี

4. วิธีการในการจัดการกับความเครียด (Impulse Control) ประกอบด้วยการจัดการกับความเครียด บริหารความเครียด และควบคุมอารมณ์ของตนเองทั้งแสดงออกได้อย่างเหมาะสม

5. สภาวะทางอารมณ์ (General Mood) ประกอบด้วย การมองโลกในแง่ดี การแสดงออกและความรู้สึกเป็นสุขที่สามารถสังเกตเห็นได้ สร้างความสนุกสนานให้เกิดแก่ตนเองและผู้อื่นได้

Salovey & Mayer (1995) (อ้างถึงใน Goleman, 1995) กล่าวถึงองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ไว้ 5 ประการ คือ

1. การรู้จักอารมณ์ตนเอง (Know One's Emotions)
2. การจัดการอารมณ์ตนเอง (Managing Emotions)
3. การสร้างแรงจูงใจให้ตนเอง (Motivation Oneself)
4. การหยั่งรู้อารมณ์ของผู้อื่น (Recognizing Emotions in Others)
5. การรักษาความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน (Handling Relationship)

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยสังเคราะห์แนวคิดทั้งแนวคิดของกรมสุขภาพจิต แนวคิดของ Salovey & Goleman แนวคิดของ Goleman แนวคิดของ Bar-on และแนวคิดของ Salovey & Mayer เข้าด้วยกันแล้วเลือกองค์ประกอบที่แต่ละแนวคิดกล่าวซ้ำกันมากที่สุด ได้ทั้งหมด 9 ด้าน

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดู

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2528) ได้จำแนกการอบรมเลี้ยงดูออกเป็น 5 แบบ ดังนี้

1. การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน หมายถึง การที่บิดามารดาปฏิบัติต่อลูกของตน โดยการแสดงความรักใคร่ เอาใจใส่สนใจทุกข์สุขของลูก มีความใกล้ชิดกับลูก โดยการกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับลูก ให้ความสนิทสนม ให้การสนับสนุนช่วยเหลือ ให้ความสำคัญแก่ลูก ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการที่บิดามารดาจะสามารถถ่ายทอดลักษณะต่าง ๆ ไปสู่ลูก ทำให้ลูกมีสุขภาพจิตดี มีการปรับตัวได้ดี มีความวิตกกังวลน้อย มีคุณธรรมและจริยธรรมสูง

2. การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล หมายถึง การที่บิดามารดาอธิบายเหตุผลและชี้แจงถึงพฤติกรรมที่ดีและไม่ดี รวมทั้งอธิบายผลดีและผลเสียที่เกิดจากการกระทำของลูกซึ่งจะส่งผลกระทบต่อผู้อื่น นอกจากนั้น บิดามารดาจะให้รางวัลและลงโทษลูกตามวิธีที่เหมาะสม ซึ่งทำให้ลูกเกิดการเรียนรู้และรับทราบว่าสิ่งใดควรที่จะกระทำและสิ่งใดไม่ควรกระทำ

3. การอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษทางจิตมากกว่าทางกาย หมายถึง การที่บิดามารดา ใช้การลงโทษลูกทางจิตใจเพื่อปรับพฤติกรรมอย่างจริงจัง การลงโทษทางจิต เช่น การใช้วาจาว่ากล่าวดูค่า การตัดสิทธิ์ต่าง ๆ

4. การอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม หมายถึง การที่บิดามารดาออกคำสั่งให้ลูกปฏิบัติตาม แล้วมีผู้ใหญ่ตรวจตราอย่างใกล้ชิดว่าลูกทำตามคำสั่งหรือไม่ ถ้าลูกทำตามก็จะมีรางวัลให้ แต่ถ้าลูกไม่ทำตามก็จะถูกลงโทษ

5. การอบรมเลี้ยงดูแบบให้พึ่งตนเอง หมายถึง วิธีการเลี้ยงดูที่บิดามารดา เปิดโอกาสให้ลูกได้ทำกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันด้วยตนเอง ภายใต้การแนะนำและการฝึกฝนจากบิดาและมารดาหรือผู้ปกครอง

เซอร์ลอร์ค (Hurlock 1984 : อ้างจาก เฉลิมศรี ตั้งสกุลธรรม: 2544) ได้แบ่งวิธีการอบรมเลี้ยงดูเป็น 3 แบบ ได้แก่

1. การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย (Democratic Rearing) หมายถึงการอบรมเลี้ยงดูที่เด็กรู้สึกว่ามีบิตามารดาปฏิบัติต่อตนอย่างยุติธรรม บิตามารดาไม่มีความอดทน ไม่ตามใจและไม่เข้มงวดจนเกินไป ยอมรับความสามารถและความคิดเห็นของเด็ก ให้ความร่วมมือแก่เด็กตามโอกาสอันควร

2. การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน (Autocratic Rearing) หมายถึงการอบรมเลี้ยงดูที่เด็กรู้สึกว่ามีบิตามารดาทำร้ายเรื่องส่วนตัวของตน ยับยั้งการก้าวร้าวทำให้ตนเองรู้สึกผิดเมื่อแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ถูกบังคับให้ทำตามความต้องการของบิตามารดา และบิตามารดาใช้คำพูดที่ทำให้ตนรู้สึกอับอาย

3. การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย (Laissez-fair Rearing) หมายถึงการอบรมเลี้ยงดูที่เด็กรู้สึกว่ามีตนได้รับการตามใจ และไม่ได้รับการเอาใจใส่หรือให้คำแนะนำช่วยเหลือจากบิตามารดาเท่าที่ควร

จากรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูต่างๆ ที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยพิจารณาเห็นว่ารูปแบบที่เฮอร์ลอร์คนำเสนอ ก่อนข้างมีความกระชับและครอบคลุม เหมาะสำหรับประยุกต์เป็นรูปแบบของการอบรมเลี้ยงดูของการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงใช้รูปแบบของเฮอร์ลอร์ค โดยพัฒนาความหมายเพิ่มเติมดังนี้

1. การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย หมายถึง การอบรมเลี้ยงดูที่ลูกมีความรู้สึกว่ามีตนเองได้รับการปฏิบัติด้วยความยุติธรรม บิตามารดาให้ความรักความอบอุ่น มีเหตุผลยอมรับนับถือความสามารถและความคิดเห็นของตน ไม่ตามใจและไม่เข้มงวดจนเกินไป

2. การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวด หมายถึง การอบรมเลี้ยงดูที่ลูกรู้สึกว่าตนเองไม่ได้รับอิสระเท่าที่ควร ต้องอยู่ในระเบียบวินัยที่บิตามารดากำหนด หรือถูกควบคุมไม่ให้ได้รับความสะดวกในการกระทำที่ตนเองต้องการ รวมทั้งบิตามารดาไม่ยอมรับในสิ่งที่ตนเองแสดงความคิดเห็นหรือแสดงออก

3. การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย หมายถึง การอบรมเลี้ยงดูที่ลูกรู้สึกว่าตนเองไม่ได้รับการเอาใจใส่ การสนับสนุน หรือคำแนะนำจากบิตามารดา มักถูกปล่อยให้ทำอะไรตามใจชอบ โดยไม่ได้ชี้แนะว่าสิ่งที่ทำไปถูกหรือผิด รวมทั้งบิตามารดาไม่ให้ความอบอุ่นเท่าที่ควร

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

Holbrook (2001) (อ้างถึงใน ประชัน จันทรสุข : 2544) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์กับทักษะการเขียนเบื้องต้น กลุ่มตัวอย่างคือนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่ลงทะเบียนเรียนวิชา การเขียนภาษาอังกฤษเบื้องต้น ปีการศึกษา 1996 จำนวน 108 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสังเกตพฤติกรรมเพื่อประเมินความฉลาดทางอารมณ์สำหรับครูผู้สอน ผลการวิจัยพบว่า คะแนนความฉลาดทางอารมณ์มีความสัมพันธ์กับผลงานจากแฟ้มสะสมงานของนักศึกษา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาการเขียนภาษาอังกฤษเบื้องต้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

นิตดา อุดพิเชษฐ (2542) ได้ศึกษาผลของการใช้โปรแกรมพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ที่มีต่อระดับความฉลาดทางอารมณ์ของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยพยาบาลกองทัพเรือ จำนวน 39 คน แล้วจำแนกเป็นระดับความฉลาดทางอารมณ์สูง ปานกลาง และต่ำ เพื่อเข้ารับโปรแกรมการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ จำนวน 12 ครั้ง ครั้งละ 50 นาที เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบทดสอบความฉลาดทางอารมณ์ของ Schutl มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .82 และโปรแกรมพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์แบบกิจกรรมกลุ่มที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ผลการวิจัยพบว่า ก่อนและหลังการทดลองนักศึกษาที่มีความฉลาดทางอารมณ์สูงมีความฉลาดทางอารมณ์ไม่

แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นักศึกษาที่มีความฉลาดทางอารมณ์ปานกลางและต่ำ มีความฉลาดทางอารมณ์สูงขึ้นกว่าก่อนการทดลองที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .01 ภายหลังจากทดลองความฉลาดทางอารมณ์นักศึกษาที่มีความฉลาดทางอารมณ์ต่ำ มีความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่านักศึกษาที่มีความฉลาดทางอารมณ์ปานกลางและสูงอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 โดยที่ภายหลังจากทดลองความฉลาดทางอารมณ์นักศึกษาที่มีความฉลาดทางอารมณ์ปานกลางและสูง มีความฉลาดทางอารมณ์ไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

มนัสนันท์ หัตถศักดิ์ (2545) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร โดยใช้แบบวัดประเมินความฉลาดทางอารมณ์ พบว่าแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ดังนี้

1.ภาพรวมของความฉลาดทางอารมณ์พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความฉลาดทางอารมณ์โดย รวมอยู่ในระดับสูง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.95 เมื่อพิจารณาจากด้านหลักได้แก่ ด้านดี ด้านเก่ง และด้านสุข พบว่าอยู่ในระดับสูง

2.นักศึกษาเพศหญิงและนักศึกษาเพศชายมีความฉลาดทางอารมณ์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05

3.นักศึกษาสาขาวิทยาศาสตร์และนักศึกษาสาขาศิลปศาสตร์ มีความฉลาดทางอารมณ์ไม่แตกต่างกัน

4.นักศึกษาที่มีชั้นปีแตกต่างกัน มีความฉลาดทางอารมณ์ไม่แตกต่างกัน

5.เกรดเฉลี่ย สภาพแวดล้อมในมหาวิทยาลัย มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความฉลาดทางอารมณ์ของนักศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วน เพศ สาขาวิชา ชั้นปีที่ศึกษา ลำดับการเกิด อาชีพของบิดามารดา การศึกษาของบิดามารดา รายได้รวมของครอบครัว รูปแบบการแสดงความรักของมารดา ไม่มีความสัมพันธ์กับความฉลาดทางอารมณ์ของนักศึกษา

6. มีตัวแปรที่ร่วมกันพยากรณ์ความฉลาดทางอารมณ์ของนักศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 คือ สภาพแวดล้อมในมหาวิทยาลัย อาชีพของมารดา เกรดเฉลี่ยสะสม อาชีพของบิดา การมีส่วนร่วมในกิจกรรมและสาขาวิชา

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจะเห็นว่ามีการค้นพบว่าความฉลาดทางอารมณ์มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน Holbrook (2001) (อ้างถึงใน ประชัน จันทร์สุข : 2544) มีการค้นพบว่าเมื่อศึกษาผลของการใช้โปรแกรมพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ต่อนักศึกษาพยาบาล นักศึกษาพยาบาลที่มีความฉลาดทางอารมณ์ปานกลางและต่ำมีความฉลาดทางอารมณ์สูงขึ้นกว่าก่อนการทดลอง และภายหลังจากใช้โปรแกรมพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์นักศึกษาพยาบาลที่มีความฉลาดทางอารมณ์ต่ำ มีความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่านักศึกษาที่มีความฉลาดทางอารมณ์ปานกลางและสูง (นิรดา อุดลพิเชษฐ (2542) นอกจากนี้ยังมีการค้นพบว่าเกรดเฉลี่ย สภาพแวดล้อมในมหาวิทยาลัย มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความฉลาดทางอารมณ์ของนักศึกษา ส่วนเพศ สาขาวิชา ชั้นปีที่ศึกษา ลำดับการเกิด อาชีพของบิดามารดา การศึกษาของบิดามารดา รายได้รวมของครอบครัว รูปแบบการแสดงความรักของมารดา ไม่มีความสัมพันธ์กับความฉลาดทางอารมณ์ของนักศึกษา และตัวแปรที่ร่วมกันพยากรณ์ความฉลาดทางอารมณ์ของนักศึกษาคือ สภาพแวดล้อมในมหาวิทยาลัย อาชีพของมารดา เกรดเฉลี่ยสะสม อาชีพของบิดา การมีส่วนร่วมในกิจกรรม มนัสนันท์ หัตถศักดิ์ (2545)

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มประชากรในครั้งนี้คือ นักศึกษาสถาบันอุดมศึกษา จังหวัดสงขลา 5 สถาบัน ได้แก่ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ มหาวิทยาลัยทักษิณ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา และมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีวิชัย มีจำนวนประชากรที่ศึกษารวมทั้งสิ้น 39,389 คน ผู้วิจัยจึงกำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่าง 380 คน โดยการเปิดตารางการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน

2. เครื่องมือและการทดสอบเครื่องมือ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ ซึ่งครอบคลุมตัวแปรต้นทั้งหมด สร้างแบบสอบถามโดยผู้วิจัย

ตอนที่ 2 แบบสอบถามระดับความฉลาดทางอารมณ์ รวมทั้งหมด 48 ข้อ แบ่งเป็น 9 ด้าน ได้แก่ การควบคุมอารมณ์ตนเอง การเห็นใจผู้อื่น ความสามารถในการปรับตัว การสร้างแรงจูงใจให้ตนเอง การอดทนอดกลั้น ความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ความภาคภูมิใจตนเอง ความสามารถในการจัดการความขัดแย้ง และความพึงพอใจในชีวิต เป็นเครื่องมือวัดความฉลาดทางอารมณ์ที่ผู้วิจัยสร้างเอง ลักษณะของแบบทดสอบเป็นมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ หาค่าความตรง (Validity) ได้ค่า IOC เท่ากับ 0.96 และหาความเชื่อมั่น (Reliability) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.9

3. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

1. ศึกษาระดับความฉลาดทางอารมณ์ของนักศึกษาในกลุ่มตัวอย่าง โดยการวิเคราะห์หาความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. การทดสอบสมมติฐานหาความแตกต่างระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับระดับความฉลาดทางอารมณ์ทั้ง 9 ด้าน โดยสถิติ t-test และ F-test และการเปรียบเทียบรายคู่โดยวิธีของ Scheffe ตั้งระดับความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 95 หรือระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

ผลการวิจัย

1. นักศึกษามีระดับความฉลาดทางอารมณ์ทั้ง 9 อยู่ในระดับสูง โดยมีระดับความฉลาดทางอารมณ์ด้านความพึงพอใจในชีวิตมากที่สุด รองลงมาเป็นความฉลาดทางอารมณ์ด้านความอดทนอดกลั้น ความฉลาดทางอารมณ์ด้านความภาคภูมิใจในตนเอง ความฉลาดทางอารมณ์ด้านการสร้างแรงจูงใจให้ตนเอง ตามลำดับ ส่วนระดับความฉลาดทางอารมณ์ของด้านที่น้อยที่สุดคือด้านความสามารถในการจัดการความขัดแย้ง ซึ่งอยู่ที่ระดับน้อย

2. ในด้านเพศพบว่านักศึกษาเพศหญิง มีระดับความฉลาดทางอารมณ์ในภาพรวมสูงกว่าเพศชาย

3. นักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นปีต่างกันมีระดับความฉลาดทางอารมณ์ ด้าน การอดทนอดกลั้นแตกต่างกัน โดยที่ นักศึกษาชั้นปีที่ 1 มีระดับความฉลาดทางอารมณ์ด้านความอดทนอดกลั้นสูงกว่านักศึกษาระดับชั้นปีที่ 3

4. ระดับความฉลาดทางอารมณ์ของนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษา จังหวัดสงขลาจำแนกตามระดับเกรดเฉลี่ย พบว่า ในภาพรวมมีความแตกต่างกัน เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านของความฉลาดทางอารมณ์ พบว่าด้าน การ

ควบคุมอารมณ์ตนเอง ความสามารถในการปรับตัว การสร้างแรงจูงใจให้ตนเอง การอดทนอดกลั้น ภาควิชาจิตในตนเอง และความพึงพอใจในชีวิต พบว่านักศึกษาที่มีระดับเกรดเฉลี่ยต่างกันมีระดับความฉลาดทางอารมณ์แตกต่างกัน โดยที่ ด้านการควบคุมอารมณ์ตนเอง ด้านการสร้างแรงจูงใจให้แก่ตนเอง และด้านความอดทนอดกลั้น พบว่า นักศึกษาที่มีระดับค่าเฉลี่ยผลการเรียน (เกรด) 3.00 ขึ้นไป มีสูงกว่านักศึกษากลุ่มตัวอย่างที่มีระดับค่าเฉลี่ยผลการเรียน (เกรด) ต่ำกว่า 2.00 ด้านความสามารถในการปรับตัว ด้านความภาควิชาจิตในตนเอง และด้านความพึงพอใจในชีวิต พบว่า นักศึกษาที่มีระดับค่าเฉลี่ยผลการเรียน (เกรด) 2.00 – 2.99 และนักศึกษามีระดับค่าเฉลี่ยผลการเรียน (เกรด) 3.00 ขึ้นไป มีสูงกว่านักศึกษามีระดับค่าเฉลี่ยผลการเรียน (เกรด) ต่ำกว่า 2.00

5. นักศึกษาที่ อาชีพของบิดามารดา รายได้รวมของบิดามารดา สภาพที่พัก และรายจ่ายต่อเดือนแตกต่างกันมีระดับความฉลาดทางอารมณ์ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05

6. สภาพการอบรมเลี้ยงดูส่งผลต่อระดับความฉลาดทางอารมณ์ของนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษา จังหวัดสงขลา โดยพบว่า ด้านการควบคุมอารมณ์ตนเอง และด้านความภาควิชาจิตในตนเองนักศึกษามีบิดามารดาเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยและแบบเข้มงวดกวดขัน มีสูงกว่านักศึกษามีบิดามารดาเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย ด้านการเห็นใจผู้อื่น และด้านความพึงพอใจในชีวิต พบว่า นักศึกษามีบิดามารดาเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย มีสูงกว่านักศึกษามีบิดามารดาเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย และด้านความสามารถในการปรับตัว พบว่า นักศึกษามีบิดามารดาเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน มีสูงกว่านักศึกษามีบิดามารดาเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย

7. สภาพการเรียนไม่เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 คือ

อภิปรายผล

1. จากการที่การวิจัยค้นพบว่านักศึกษาเพศหญิงมีระดับความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่าเพศชายนั้น อาจจะเนื่องมาจากนักศึกษาผู้หญิงมีรูปแบบของชีวิต (Life Style) ที่มีความสามารถในการควบคุมอารมณ์ มีมนุษยสัมพันธ์ต่อเพื่อนมนุษย์มากกว่านักศึกษาชาย ทั้งนี้อาจจะเป็นผลมาจากได้รับขัดเกลาทางสังคมในลักษณะของความเป็นกุลสตรีของสังคมไทย ซึ่งไม่สอดคล้องกับ มนัสนันท์ หัตถศักดิ์ (2546) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของของนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร พบว่านักศึกษาชายมีระดับความฉลาดทางอารมณ์มากกว่านักศึกษาหญิง ทั้งนี้จะเป็นไปได้ว่าสภาพแวดล้อมของกรุงเทพมหานครแตกต่างอย่างเห็นได้ชัดกับจังหวัดสงขลาที่เป็นเมืองเล็กกว่า

2. จากข้อค้นพบที่ว่านักศึกษากำลังศึกษาอยู่ในชั้นปีที่ 1 มีระดับความฉลาดทางอารมณ์ด้านความอดทนอดกลั้นสูงกว่านักศึกษา ชั้นปีที่ 3 อาจจะเนื่องมาจากนักศึกษาชั้นปีที่หนึ่งมีความกังวลกับการเรียนในระยะปีแรกของความเป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยที่หากได้รับผลการเรียนต่ำ และจะส่งผลต่อสถานภาพการเรียนในชั้นปีที่สูงขึ้นไป และที่สำคัญอาจจะเป็นผลมาจากที่การเรียนรายวิชาศึกษาทั่วไปซึ่งเป็นกลุ่มรายวิชาที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ และการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ด้วยกิจกรรมต่าง ๆ มหาวิทยาลัยต่าง ๆ มักจะเน้นให้เรียนในชั้นปีที่ 1 มากกว่าชั้นปีอื่น จึงส่งผลให้นักศึกษามีกำลังศึกษาอยู่ในชั้นปีที่ 1 มีระดับความฉลาดทางอารมณ์ด้านความอดทนอดกลั้นสูงกว่านักศึกษา ชั้นปีที่ 3

3. จากข้อค้นพบที่ว่าความฉลาดทางอารมณ์ด้านการควบคุมอารมณ์ตนเอง ด้านการสร้างแรงจูงใจให้แก่ตนเอง และด้านความอดทนอดกลั้น นักศึกษาที่มีระดับค่าเฉลี่ยผลการเรียน (เกรด) 3.00 ขึ้นไป มีสูงกว่านักศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับค่าเฉลี่ยผลการเรียน (เกรด) ต่ำกว่า 2.00 และด้านความสามารถในการปรับตัว ด้านความภาคภูมิใจในตนเอง และด้านความพึงพอใจในชีวิต พบว่า นักศึกษาที่มีระดับค่าเฉลี่ยผลการเรียน (เกรด) 2.00 – 2.99 และนักศึกษาที่มีระดับค่าเฉลี่ยผลการเรียน(เกรด) 3.00 ขึ้นไป มีสูงกว่านักศึกษาที่มีระดับค่าเฉลี่ยผลการเรียน (เกรด) ต่ำกว่า 2.00 นั้นชี้ให้เห็นว่านักศึกษามีผลการเรียนต่ำกว่า 2.00 ซึ่งเป็นระดับค่าเฉลี่ยที่นักศึกษาคอนนั้น ๆ เสี่ยงต่อการไม่สำเร็จการศึกษา มีความฉลาดทางอารมณ์ต่ำกว่านักศึกษากว่าเกรดเฉลี่ยสูงกว่าถึง 4 ด้าน จากจำนวน 9 ด้าน คือ ด้านความอดทนอดกลั้น ด้านความสามารถในการปรับตัว ด้านความภาคภูมิใจในตนเอง และด้านความพึงพอใจในชีวิต แสดงว่าระดับเกรดเฉลี่ยที่ต่ำกว่า 2.00 ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ อาจจะเนื่องมาจากผลการเรียนเป็นปัจจัยที่สำคัญมากของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาที่จะวัดว่าจะสำเร็จการศึกษาหรือไม่สำเร็จ ผลการเรียนในระดับที่ต่ำและความฉลาดทางอารมณ์จึงเป็นปัจจัยที่ส่งผลซึ่งกันและกัน กล่าวคือเป็นไปได้ทั้งผลการเรียนต่ำส่งผลให้ระดับความฉลาดทางอารมณ์ต่ำ และระดับความฉลาดทางอารมณ์ที่ต่ำส่งผลให้ระดับผลการเรียนต่ำ สอดคล้องกับการศึกษาของ มนัสนันท์ หัตถศักดิ์ (2546) ที่พบว่าเกรดเฉลี่ยเป็นตัวแปรที่ร่วมกันพยากรณ์ความฉลาดทางอารมณ์ของนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร

4. จากข้อค้นพบที่ว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักศึกษา ด้านความภาคภูมิใจในตนเอง ด้านการเห็นใจผู้อื่น และด้านความพึงพอใจในชีวิต นั้น นับว่าเป็นข้อค้นพบที่มีคุณค่าในการยืนยันถึงความสำคัญของครอบครัวซึ่งเป็นสถาบันหลักในการขัดเกลาเยาวชนให้เป็นบุคคลที่มีคุณค่า เป็นบุคคลที่มีแนวโน้มที่จะประสบความสำเร็จในชีวิตได้ สอดคล้องกับที่มารยาท โยทองยศ และคณะ (2544) ที่ค้นพบว่าคะแนนความสัมพันธ์ของบุคคลในครอบครัวส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักศึกษาระดับมัธยมปลายในจังหวัดเชียงใหม่ และสอดคล้องกับที่ ชนมมณ สุขวงศ์ (2543) ที่ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูกับความฉลาดทางอารมณ์ของวัยรุ่น พบว่าการอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความรักมีความสัมพันธ์กับความฉลาดทางอารมณ์ของวัยรุ่น และการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยไม่มีความสัมพันธ์กับความฉลาดทางอารมณ์

5. ข้อค้นพบที่ว่า อาชีพของบิดามารดา รายได้รวมต่อเดือนของบิดามารดา รายจ่ายต่อเดือน และสภาพที่พักไม่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักศึกษา สอดคล้องกับการศึกษาของมนัสนันท์ หัตถศักดิ์ (2546) ที่การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร พบว่า อาชีพของบิดามารดา รายได้รวมของบิดามารดา ไม่มีความสัมพันธ์กับความฉลาดทางอารมณ์ของนักศึกษา

ข้อเสนอแนะ

1. สถาบันอุดมศึกษาควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของนักศึกษาทุกเพศ โดยเฉพาะนักศึกษาเพศชายที่มีรูปแบบการดำเนินชีวิตที่เสี่ยงต่อสิ่งไม่ดีต่าง ๆ เช่น ยาเสพติด การพนัน การเที่ยวกลางคืน และอบายมุขอื่น ๆ มากกว่านักศึกษาเพศหญิง รวมทั้งความเป็นผู้ตั้งใจใฝ่เรียนรู้ทั้งการเรียนวิชาการและกิจกรรมนอกหลักสูตรที่นักศึกษาเพศชายค่อนข้างจะไม่ให้ความสนใจ เท่ากับนักศึกษาเพศหญิง

2. สถาบันอุดมศึกษาควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของนักศึกษาทุกชั้นปี ไม่ควรเน้นเฉพาะนักศึกษาชั้นปีแรก ๆ

3. สถาบันอุดมศึกษาควรจัดกิจกรรมลักษณะการประชุมร่วมกันระหว่างผู้ปกครอง มหาวิทยาลัย และ นักศึกษา เพื่อพูดคุยแลกเปลี่ยนความเห็นกัน และเสนอให้ผู้ปกครองร่วมกับมหาวิทยาลัยในการดูแลนักศึกษา อย่างใกล้ชิด คอยเป็นที่ปรึกษา รับฟังความเห็น คอยให้กำลังใจร่วมกัน เพื่อสร้างบรรยากาศการอบรมเลี้ยงดูอบอุ่น ยอมรับฟังซึ่งกันและกัน ไม่ปล่อยปละละเลยนักศึกษา

4. สถาบันอุดมศึกษาต้องจัดกิจกรรม หรือ โครงการ หรือสร้างสถานการณ์ต่าง ๆ ที่ต้องการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของนักศึกษาทำควบคู่กันไปกับการเรียนเนื้อหาวิชาการตามหลักสูตร และจำเป็นต้องจัดสรรปันส่วนแบ่งเวลากันให้ดีระหว่างการเรียนและการทำกิจกรรม มิเช่นนั้นการเรียนก็จะเป็นอุปสรรคของการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ก็จะเป็นอุปสรรคของการเรียน การทำงานกันของฝ่ายวิชาการกับฝ่ายกิจกรรมนักศึกษาต้องวางแผน

เอกสารอ้างอิง

- กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. (2543). อีคิว : ความฉลาดทางอารมณ์. กรุงเทพฯ : กระทรวงสาธารณสุข
- เจษฎา บุญมาโฮม. (2544). ผลของโปรแกรมการแนะแนวกลุ่มต่อการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ ของนักศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนราชวินิต บางเขน กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เฉลิมศรี ตั้งสกุลธรรม. (2544). การศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบของการอบรมเลี้ยงดูและความสัมพันธ์ระหว่าง บุคคลของเด็กรุ่นในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (2528). จิตวิทยาการปลูกฝังวินัยแห่งตน. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ทศพร ประเสริฐสุข. (2543). “ความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์กับการศึกษา”. รวมบทความทางวิชาการ EQ. กรุงเทพฯ : ชมรมผู้สนใจอีคิว.
- เทิดศักดิ์ เดชคง. (2542). จากความฉลาดทางอารมณ์สู่สติปัญญา. กรุงเทพฯ : มติชน.
- ประชัน จันท์สุข. (2544). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเขาว์อารมณ์กับความสามารถในการปฏิบัติการ พยาบาลจิตเวชของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยบรมราชชนนี, กรุงเทพฯ : วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- พรรณราย ทวีพะประภา. (2543). “ไอคิวกับความฉลาดทางอารมณ์” เอกสารประกอบการประชุมวิชาการเรื่อง การปฏิรูปวิชาชีพจิตวิทยาในประเทศไทย, 7 (กรกฎาคม 2543). : 1 – 14.
- มนัสนันท์ หัตถศักดิ์. (2545) “การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักศึกษาใน สถาบันอุดมศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร.” วารสาร BU ACADEMIC REVIEW. ปีที่ 2 ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน 2546 หน้า 54 – 64
- มารยาท โยทองยศ และคณะ. (2544). “สถิติวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายของจังหวัดเชียงใหม่”. วารสารมหาวิทยาลัยคริสเตียน. ปีที่ 9 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม – สิงหาคม 2546 หน้า 109 – 118.

วิไลลักษณ์ เสรีตระกูล. (2552). ปัจจัยที่มีผลต่อความเป็นปีกแผ่นของครอบครัวตามทัศนระงวัยรุ่นไทย. ปรังชญา
คุษฎีบัณฑิต (สังคมวิทยา), มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ภาษาอังกฤษ

Gibbs, N. 1995. “The EQ Factor” Time, 9 (October 1995) : 24 – 31.

Goleman, D. 1995. Emotion Intelligence, New York : Bantan Book.

Lueher, H.D. 1997 “Students Need Emotional Intelligence”. Academic Search Elite Database,

McClelland, D.C. 1973. “Testing for Competence rather than for Intelligence” American Psychologist.
25 (Summer 1973) : 1- 14.